

## AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3080/2019. (IV. 17.) AB HATÁROZATA

### alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

#### h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kfv.VI.38.026/2017/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

#### I n d o k o l á s

##### I.

- [1] 1. A jogi képviselő nélkül eljáró indítványozók az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordultak az Alkotmánybírósághoz, és abban kérték a Kúria Kfv.VI.38.026/2017/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 10.K.27.188/2017/14. számú ítéletére kiterjedő hatállyal.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapját képező egyedi ügy előzményei az Alkotmánybíróság rendelkezésére álló iratok alapján az alábbiak szerint összegezhetőek. Az indítványozóknak 2015. február 23. napján közös gyermekük született. Az édesanya 2015. február 12. napján írásban lemondott a védőnői gondozásról. A választott gyermekorvos 2015. május 27. napjáig három alkalommal látta a gyermeket, akinek a fejlődése ezen időpontig megfelelő volt. Az indítványozók 2015. május 27. napján a kötelező védőoltás beadatását megtagadták, és egyidejűleg a gyermekorvostól kijelentkeztek. Az indítványozók a gyermekorvosnak elmondták, hogy a gyermeküknél a védőoltások elmaradásának esetleges mellékhatásait csökkentő homeopátiás kezelést kívánnak alkalmazni Budapesten. A gyermek kötelező védőoltásainak elmaradása ügyében a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Kisvárdai Járási Hivatala Népegészségügyi Osztálya (a továbbiakban: Népegészségügyi Osztály) 2015. július 28. napján hivatalból eljárást indított. A Népegészségügyi Osztály ezen eljárás keretében több alkalommal felhívta az indítványozókat az oltások pótlására, a felhívások azonban nem jártak eredménnyel. A Népegészségügyi Osztály az eredménytelen felhívásokat követően az életkorhoz kötött kötelező védőoltások beadása céljából határozattal kötelezte az indítványozókat a gyermekorvos rendelőjében történő megjelenésre. A határozat ellen a szülők fellebbezéssel éltek. A másodfokon eljáró Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály Járványügyi Osztálya (a továbbiakban: Járványügyi Osztály) a Népegészségügyi Osztály határozatát akként változtatta meg, hogy az indítványozókat kötelezte az életkorhoz kötött kötelező védőoltások tekintetében az oltottsági állapot megállapítása, illetve az oltások megkezdése vagy pótlása céljából a gyermekorvos rendelőjében történő megjelenésre. Az indítványozók a másodfokú határozattal szemben bírósághoz fordultak, a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság azonban a keresetet 2017. március 27. napján kelt ítéletével elutasította.
- [3] A Népegészségügyi Osztály eljárásával párhuzamosan a Vas megyeri Védőnői Szolgálat jelzése alapján a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Kisvárdai Járási Hivatal Hatósági és Gyámügyi Osztálya mint I. fokú Gyámhivatal (a továbbiakban: Gyámhatóság) hivatalból eljárást indított. A Gyámhatóság 2016. december 13-án kelt, SZ-06/62/12408-21/2016. számú határozatával elrendelte az indítványozók gyermekének

a védelembé vételét. A Gyámhatóság a határozatában felhívta az indítványozókat a kijelölt esetmenedzserrel, valamint a családsegítővel történő együttműködésre, továbbá a gondozási-nevelési tervben foglaltak betartására. A Gyámhatóság kötelezte az indítványozókat a választott gyermekorvossal való kapcsolatfelvételre a gyermek kötelező védőoltásának beadatása, valamint a kötelező szűrővizsgálatok elvégzése érdekében. A Gyámhatóság a határozatában figyelmeztette az indítványozókat arra is, hogy amennyiben a határozatban foglaltaknak nem tesznek eleget, a Gyámhatóság a gyermekvédelmi gondoskodás más formáját kezdeményezi.

- [4] A gyermek veszélyeztetettségét a Gyámhatóság abban látta, hogy az indítványozók nem működtek együtt a hatóságokkal, valamint a gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagokkal, megtagadták a nyilatkozattételt a gyermek háziorvosára vonatkozóan, visszautasították a kötelező védőoltásokat, a kötelező szűrővizsgálatokon nem vettek részt, továbbá környezettanulmány készítését sem tették lehetővé. A Gyámhatóság rögzítette, hogy előtte nem ismert a kötelező védőoltások beadása alóli mentességet biztosító olyan egészségügyi ok, amely az indítványozók magatartását indokolná. A Gyámhatóság álláspontja szerint a kötelező védőoltások elmaradása miatt a gyermek fogékonyabb a fertőző betegségekre, annak leküzdésében veszélyeztetett. A védettség hiánya miatt megbetegedése esetén a környezetét is fertőzésveszéllynek teheti ki. Annak eldöntése, hogy a védőoltás beadható-e, az orvos kötelezettsége és feladata a fertőző betegségek és járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 15. § (2) bekezdése alapján. A Gyámhatóság megállapítása szerint a szülők magatartásukkal veszélyeztették a gyermek testi, lelki egészséghez való jogát, veszélyeztetve a közösség többi tagjának ugyanezen jogát is.
- [5] A Gyámhatóság határozatával szemben az indítványozók fellebbezéssel éltek. A fellebbezés nyomán a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal (a továbbiakban: Kormányhivatal) további bizonyítási eljárás lefolytatását követően SZ/112/00203-49/2017. számú határozatával a Gyámhatóság döntését akként változtatta meg, hogy az indítványozók gyermekének nevelőszülőnél történő elhelyezését rendelte el 2017 márciusától. A Kormányhivatal egyúttal rendelkezett a szülők gondozási, nevelési jogának az ideiglenes hatályú elhelyezés időtartama idejére történő szüneteltetéséről. A Kormányhivatal a döntését azzal indokolta, hogy az indítványozók továbbra sem működtek együtt a Gyámhatósággal, valamint a család- és gyermekjóléti központokkal. Az indítványozók továbbra sem tették lehetővé környezettanulmány elkészítését, ellentmondó információkat közöltek a gyermek és az édesanyja tartózkodási helyét illetően, a gyermek kötelező szűrővizsgálaton való részvételét nem biztosították, valamint továbbra sem gondoskodtak a kötelező védőoltások beadatásáról.
- [6] Az indítványozók ezt követően a Kormányhivatal határozatának bírósági felülvizsgálatát kezdeményezték. A Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 10.K.27.188/2017/14. számú ítéletével az indítványozók keresetét elutasította. Az indítványozók keresetükben a joghatóság hiányának megállapítását kérték, továbbá vitatták az együttműködési kötelezettségük fennállását. Az indítványozók álláspontja szerint a védőoltás elmaradása az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására való tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt, és Magyarországon a 2002. évi VI. törvénnyel kihirdetett egyezményére tekintettel nem tekinthető a gyermek veszélyeztetettségét megalapozó tényezőnek.
- [7] A bíróság a törvényességi felülvizsgálat körében megállapította, hogy a Kormányhivatal joghatósága fennállt, a tényállás feltárására és a bizonyítás lefolytatására vonatkozó kötelezettségének pedig messzemenően eleget tett. A bíróság álláspontja szerint a Kormányhivatal megtartotta az eljárásra vonatkozó szabályokat, részletesen vizsgálta a beszerzett bizonyítékokat, azok tartalmát, súlyát és egymáshoz való viszonyát. A bíróság megítélése szerint a Kormányhivatal mérlegelése, valamint a bizonyítékok értékelése kellően megalapozott és logikus érveléssel nyugszik.
- [8] A jogerős ítélettel szemben eljárásjogi és anyagi jogi szabálysértésekre hivatkozással az indítványozók felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő a Kúriánál. A Kúria Kfv.VI.38.026/2017/8. számú ítéletével a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 10.K.27.188/2017/14. számú ítéletét hatályában fenntartotta. A kúriai döntés által megállapított elvi tartalom szerint „[a] gyermek családból történő kiemelését és ideiglenes elhelyezését elrendelő hatósági intézkedést eredményezhet, ha a szülő elmulasztja a gyermeke kötelező védőoltásainak beadatását, annak végrehajtását a gyermek elrejtésével akadályozza, és megtagadja az együttműködést az egészségügyi és gyermekvédelmi szervekkel.”
- [9] 2. Ezt követően nyújtottak be alkotmányjogi panaszt az indítványozók az Abtv. 27. §-a alapján, amelyben kérték a Kúria Kfv.VI.38.026/2017/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, a Nyíregyházi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 10.K.27.188/2017/14. számú ítéletére is kiterjedő hatállyal.

Az indítvány szerint a támadott döntések sértik az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt szükségesség-arányosság követelményét, a XV. cikk (2) bekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmát és (5) bekezdésében foglalt, a családok, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők védelmére vonatkozó állami kötelezettséget. Az indítványozók álláspontja szerint a bírósági ítéletek sértették a gyermekük XVI. cikk (1) bekezdése szerinti védelemhez és gondoskodáshoz való jogát, az indítványozók XVI. cikk (2) bekezdésében foglalt, gyermekük nevelésének megválasztásához fűződő jogát, a XXIV. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot, XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jogot, valamint a XXVIII. cikk (4) bekezdésben foglalt visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás tilalmát.

- [10] 2.1. Az elsőként kifejtett indítványi elem értelmében az indítványozók álláspontja szerint a Kúria döntése nem felel meg az arányosság követelményének, továbbá sérti az Alaptörvény XV. cikk (2) és (5) bekezdéseit, valamint a XVI. cikk (2) bekezdését. Az indítványozók továbbá a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) számos rendelkezésének sérelmét is megvalósulni látták [Gyvt. 7. § (1) bekezdés, 12. § (1) bekezdés, 14. § (1) bekezdés, valamint a 72. § (1) és (2) bekezdés]. Az indítványozók álláspontja szerint a kúriai ítélet nemcsak az indítványozók, hanem gyermekük alapvető jogát is sérti annak ellenére, hogy őt a helyzet kialakulásáért nem terheli felelősség. A döntés ekképpen a gyermeket megfosztja az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében rögzített testi, szellemi, és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogától, továbbá sérti a Gyvt. 6. § (1) és (2) bekezdéseiben foglalt, családi környezetben való nevelkedéshez fűződő jogát.
- [11] Az indítványozók a beadványukban hivatkoztak a 39/2007. (VI. 20.) AB határozatra. A hivatkozott határozatban az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a védőoltások kötelezővé tétele sérti a szülők lelkiismereti és vallásszabadságát, mivel korlátozza azon jogukat, hogy gyermekeikről világnézetüknek megfelelően gondoskodhassanak. Ugyanakkor a védőoltások kötelezővé tétele elengedhetetlen a társadalom fertőző betegségekkel, járványokkal szembeni védelméhez. Az indítványozók meglátása szerint a Kúria által megfogalmazott elvi tartalom a védőoltás ártalmasságában hívő szülők üldöztetésének veszélyét hordozza magában, a kényszerintézkedés jogszerűségének kimondásával teljes mértékben megfosztva őket az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésében foglalt alapjoguktól. Álláspontjuk szerint az ítélet sérti a diszkrimináció tilalmát, valamint az arányosság követelményét is.
- [12] Az indítványozók álláspontja szerint a Kúria elfogadja azon vélelmet, miszerint a védőoltások megtagadása súlyosan veszélyezteti a kiskorúak testi épségét. A 39/2007. (VI. 20.) AB határozat értelmében minden gyermeknek meg kell kapnia a védőoltást annak érdekében, hogy ne legyen vírus-, illetve baktériumhordozó. Az Alkotmánybíróság a hivatkozott döntésben többek között megállapította, hogy a rendszer közösségre, s nem egyénre van szabva, s közérdekből az érintett személy túrni köteles a védőoltás foganatosítását. Az indítvány szerint megállapítható tehát, hogy a védőoltások kötelezővé tételének jogpolitikai indoka a közösség védelme volt, így annak elmaradása nem az egyén, hanem a közösség érdekeit sérti. Ekként nem lehet alapja a gyermek kiemelésének, mivel a Gyvt. 7. § (1) bekezdés alapján arra csak a gyermek saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon kerülhet sor.
- [13] Az indítványozók érvelése szerint az oltatlanság nem helyrehozhatatlan és semmiképp nem az életet közvetlenül veszélyeztető állapot. A gyermek testi fejlődését egyáltalán nem veszélyezteti, így a családból való kiemelés szabályozó jogszabályi feltételek nem álltak fent.
- [14] Az indítványozók hivatkoztak a 2029/2009. számú büntető elvi határozatra, amelyben a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a kötelező oltások megtagadása önmagában nem tekinthető súlyos veszélyeztető magatartásnak, mivel egy betegség lehetőségét kívánják megelőzni, a betegség közvetlen veszélye nem áll fent. Az elvi határozat rögzíti, hogy a védőoltás megtagadása büntetőjogi tényállást nem, pusztán szabálysértést valósít meg. Az indítványozók álláspontja szerint a szabálysértést megalapozó tényállás a járványok megelőzéséhez fűződő társadalmi érdeket sérti, a bíróság azonban a gyermek érdekeire hivatkozva alkalmazza a legsúlyosabb kényszerintézkedést, veszélyeztetve ezzel a gyermek testi, lelki egészségét.
- [15] Az indítvány szerint a hatóságoknak és a bíróságoknak a szükségesség-arányosság követelménye alapján azt kell eldönteni, hogy melyik az a Gyvt. szerint alkalmazható legenyhébb kényszerintézkedés, amely a cél elérését szolgálhatja, és nem okoz nagyobb kárt annál az előnynél, aminek az elérésére törekszik. Az indítványozók meglátása szerint a fentiek alapján a védelemben vétel az az intézkedés, ami a szükségesség-arányosság tesztjének megfelelt volna. Az indítványozók álláspontja szerint a jogszabályok betartásának elmaradása a gyermek testi, lelki, érzelmi fejlődését nem befolyásolja, a családból való kiemelése azonban tényleges lelki sérelmet

okoz a gyermeknek, valódi veszélyhelyzetet idézve elő. A hatóság döntése ekként nem tartja szem előtt a gyermek legjobb érdekét, megsértve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés szerinti alapjogát.

- [16] 2.2. Az indítvány szerint sérült az indítványozóknak az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése, valamint XXVIII. cikk (1) és (4) bekezdései szerinti alapjoga az alábbiak miatt.
- [17] 2.3. Az indítványozók érvelése szerint a bíróságok valótlan tényállásra alapozták a döntésüket akkor, amikor azért látták jogszerűnek az ideiglenes hatályú elhelyezést, mert az indítványozók nem teljesítették a még felfüggesztés okán jogerőre nem emelkedett hatósági döntésben (népegészségügyi hatósági döntés) foglaltakat.
- [18] 2.4. Az indítványozók álláspontja szerint továbbá a Kormányhivatal, illetőleg a bíróságok alaptörvény-ellenesen alkalmaztak visszamenőlegesen jogszabályt akkor, amikor a Gyvt. 2017. január 1. napján hatályba lépett 130/A. § (3) bekezdésére hivatkozva állapították meg az együttműködés hiányának súlyos veszélyeztető mivoltát. A Kormányhivatal ezt ráadásul 2015-ös és 2016-os magatartásokkal támasztotta alá.
- [19] Ezzel összefüggésben kifejtették az indítványozók, hogy 2017. január 1. napján hatályba lépett az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 81. § (3) bekezdése, amelynek értelmében 0 és 18 éves kor között kötelezőek a szűrővizsgálatok. Amennyiben a törvényes képviselő ezen kötelezettségének nem tesz eleget, az egészségügyi államigazgatási szerv a vizsgálatot elrendeli. Ilyen elrendelésre azonban az indítványozók esetében nem került sor. Az indítványozók nem fogadták el a Kúria azon érvelését, miszerint a jogszabályi változás hatálybalépését megelőzően követett gyámhatósági gyakorlat is súlyos veszélyeztető oknak tekintette az egészségügyi alapellátás szerveivel való együttműködés hiányát. A bíróságok döntése az indítványozók álláspontja szerint sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdését, valamint a Gyvt. 7. § (1) bekezdésében foglaltakat. Sérült továbbá az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése, a XXIV. cikk (1) bekezdése, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdése is.
- [20] 2.5. Az indítványozók végül sérelmezték a bizonyítékok hatóságok, valamint bíróságok általi elfogult értékelését. Az indítványozók sérelemként fogalmazták meg, hogy a Kormányhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezés indokát csak utólag, a kereseti ellenkérelemben fogalmazta meg, amely során már olyan adatokra is hivatkozott, amelyek a döntése meghozatalakor még nem álltak a rendelkezésére. Az indítványozók sérelmezték továbbá, hogy a bíróság nem hívta fel őket arra, hogy pontosan mit és mivel kell bizonyítaniuk, továbbá számos bizonyítékukat nem, vagy „szelektíven” értékelte, megsértve ezzel az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését.

## II.

- [21] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„XV. cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

[...]

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

„XVI. cikk (1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

(2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(4) Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”

### III.

- [22] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [23] A Kúria Kfv.VI.38.026/2017/8. számú ítélete tekintetében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozók jogosultnak és érintettnek is tekinthetők, mivel saját egyedi ügyükkel összefüggésben terjesztettek elő alkotmányjogi panaszt.
- [24] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az indítványozók jogi képviselője a Kúria ítéletét 2018. április 27. napján vette át, alkotmányjogi panaszukat közvetlenül az Alkotmánybíróságnak is megküldték. Beadványukat 2018. június 26. napján adták postára, az indítványt tehát határidőben terjesztették elő. Az indítványozók jogorvoslati lehetőségeiket kimerítették, így az indítvány e tekintetben is megfelel a törvényi feltételeknek.
- [25] 1.1. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [Abtv. 27. § a) pont, 52. § (1b) bekezdés b) pont], hogy az indítványozó valamely Alaptörvényben biztosított joga sérelmére hivatkozzon. Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdését több helyütt is sértett alaptörvényi rendelkezésként jelölték meg. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése nem az indítványozók Alaptörvényben biztosított jogát tartalmazza, hanem a szükségesség-arányosság követelményét fogalmazza meg, ekként önmagában nem vetheti fel Alaptörvényben biztosított jog sérelmét sem [például: 3345/2018. (X. 26.) AB végzés, Indokolás [12]]. Ennek megfelelően az indítvány e vonatkozásában nem teljesíti az Abtv. 27. § a) pontja szerinti követelményt.
- [26] 1.2. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – egyéb feltételek megléte mellett – abban az esetben fogadja be, amennyiben az határozott kérelmet tartalmaz. Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében a kérelem akkor határozott, ha egyértelmű indokolást tartalmaz arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [27] Az indítványozók a XV. cikk (2) és (5) bekezdéseinek sérelmét a Kúriai döntés aránytalansága tekintetében állítják, ezzel összefüggésben azonban alkotmányjogilag értékelhető érveléssel nem fejtették ki, hogy a támadott döntések miként sértették a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogilag értékelhető indokolás hiányában az indítvány nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) és e) pontjai szerinti követelménynek, és ekként nem alkalmas érdemi elbírálásra [lásd: 3272/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [34]].
- [28] 1.3. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség kételye, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadható be. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint e befogadhatósági feltételek vagylagos jellegűek, így azok fennállását az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálja [3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]].
- [29] Az Alkotmánybíróság elsőként rögzíti, hogy az indítványozók beadványukban a tisztességes hatósági eljáráshoz fűződő alapjogot következetesen és tévesen a XXI. cikkel (egészséges környezethez fűződő jog) azonosítják. Mivel a beadvány tartalma alapján minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy az indítványozók ténylege-

sen a XXIV. cikk (1) bekezdésére utalnak, az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ebben az elemében tartalma szerint, a XXIV. cikk (1) bekezdésével összefüggésben bírálta el.

- [30] Az indítványozók a XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmét, valamint a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jogot garantáló XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét egyrészt arra hivatkozással állították, hogy a bíróság nem járt el kellő körültekintéssel a tényállás megállapítása során. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tényállás megállapítása azonban a bíróságok hatáskörébe tartozó feladat, melyet az Alkotmánybíróság nem vonhat magához, csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki, ellenkező esetben egyfajta „szuperbíróságként”, a meglévők melletti újabb hagyományos jogorvoslati fórumként járna el {ennek az elvnek a korai rögzítéséhez lásd: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]}. Az Alkotmánybíróság feladata nem a tény-, illetve jogkérdések felülvizsgálata, hanem az, hogy az Alaptörvényben foglalt garanciákból fakadó minimumot számon kérje a bíróságoktól.
- [31] Az indítványozók a XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmét az eljáró bíróságok „szelektív” bizonyíték-értékelésével összefüggésben is állították. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben rámutat, hogy „[a]z alkotmányjogi panasz jellegének megfelelően a testület hatáskörébe a bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik. Ebből következően az alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírósági határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogorvoslat nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna” {3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint nem vizsgálja, hogy a bírói döntés indokolásában megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e ezeket a bizonyítékokat és érveket, illetve a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás, valamint az abból levont következtetés megalapozott-e {3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4], 3137/2017. (VI. 8.) AB végzés, Indokolás [10]}. Az indítvány a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal összefüggésben olyan bizonyíték-értékelési kérdést kifogásol, amely törvényességi és nem alkotmányossági kérdés. Ennek vizsgálata azonban az Abtv. 29. §-a alapján nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe
- [32] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az indítvány a XXVIII. cikk (1) bekezdésének, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmét állító elemeiben nem teljesíti az Abtv. 29. §-a szerinti követelményeket.
- [33] 1.4. Az indítványozók azon sérelmével összefüggésben, miszerint a támadott döntések sértik a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát, az Alkotmánybíróság az alábbiakat rögzíti.
- [34] Az indítványozók ezen indítványi elemmel összefüggésben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (4) bekezdéseire, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdésére hivatkoztak. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdése tartalmilag nem kapcsolódnak a visszaható hatályú jogalkotás tilalmához. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése pedig a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát rögzíti a büntető jogalkotásban.
- [35] A Gyvt. érintett 130/A. § (3) bekezdése értelmében „[e]gyéb jelzés hiányában is súlyos veszélyeztető oknak minősül, ha a gyermeket gondozó szülő, más törvényes képviselő megtagadja az együttműködést az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatóval – házi orvossal, házi gyermekorvossal, védőnővel -, illetve a gyermek gondozása tekintetében a bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatóval, intézménnyel és a köznevelési intézménnyel.”
- [36] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Gyvt. 130/A. § (3) bekezdése nem büntető jellegű rendelkezés, büntető normát nem tartalmaz, ekként tartalmilag szintén nem kapcsolódik a visszaható hatályú jogalkotás tilalmához.
- [37] A fentiek alapján az alkotmányjogi panasz érvrendszerének ezen elemei tekintetében az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy következetes gyakorlatának megfelelően az alkotmányjogi összefüggés hiánya az alkotmányjogi panasz érintett elemei elbírálhatóságának akadálya {lásd hasonlóképpen: 3371/2018. (XI. 28.) AB végzés, Indokolás [10]}.
- [38] Az Alkotmánybíróság egyúttal megjegyzi, hogy az alkotmányjogi panasz eljárással érintett ügyben a – Gyvt. 130/A. § (3) bekezdésének is figyelembevételével elrendelt – Gyvt. 72. § (1) bekezdése szerinti ideiglenes hatályú elhelyezés sem tekinthető az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése szerinti büntetésnek. A Gyvt. célja, hogy megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok és a gyermekek védelmét ellátó természetes és jogi személyek, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező más szer-

vezetek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtsanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői kötelességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről (Gyvt. 1. §). A Gyvt. rendelkezései, ekként az ideiglenes hatályú elhelyezés is a gyermekek védelmét szolgálja, nem pedig egy, a szülőkkal szemben alkalmazható, a szülők jogkövető magatartásának kikényszerítését célzó retorzív intézkedés.

- [39] 1.5. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek ítélte meg, hogy a XVI. cikk tükrében az Alaptörvénnyel összhangban áll-e egy gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését kimondó bírói döntés olyan esetekben, amikor a szülő a gyermeke kötelező védőoltásainak beadatását elmulasztja, a védőoltás végrehajtását a gyermek elrejtésével akadályozza, a gyermek kötelező, életkorhoz kötött szűrővizsgálatokon való részvételét nem biztosítja, továbbá megtagadja az együttműködést az egészségügyi és gyermekvédelmi szervekkel. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt annak XVI. cikk (1) és (2) bekezdésének sérelmét állító elemében az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva, külön befogadási eljárás mellőzésével, érdemben bírálta el.

#### IV.

- [40] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [41] 1. Az Alkotmánybíróság a kötelező védőoltások alkotmányjogi vetületével a 39/2007. (VI. 20.) AB határozatban foglalkozott részletesen. A határozat rögzítette, hogy „[t]ekintettel a természettudományos előfeltevésekre, az [...] előírt, életkorhoz kötött védőoltások alkalmas és szükséges eszköznek minősülnek egyfelől a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosításához, másfelől az egész társadalom fertőző betegségekkel, járványokkal szembeni védelméhez” [39/2007. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2007, 464, 487].
- [42] Az Alkotmánybíróság határozatában megállapította, hogy „az alkotmánybírósági eljárás során nem kérdőjelezhető meg, hogy a védőoltások (köztük az életkorhoz kötött védőoltások) az emberi szervezet fertőző betegségekkel szembeni ellenálló képességének fokozását és a fertőző megbetegedések elterjedésének megelőzését szolgálják. Tehát egyfelől az egyént (a gyermeket) védik a fertőzéstől, másfelől az egész társadalmat a járványok megjelenésétől” [39/2007. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2007, 464, 485]. Kimondta továbbá, hogy „jelen ügyben nem az a kérdés, hogy döntésképes felnőttek visszautasíthatják-e a saját és mások egészségét védő oltásokat, hanem az, hogy megtehetik-e ezt gyermekeik nevében. A különbség azért alapvető, mert – az Alkotmány 67. § (1) bekezdése alapján nemcsak a családnak, hanem az államnak is biztosítania kell a gyermekek számára azt a védelmet és gondoskodást, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükhöz szükséges. Ezért az államnak akár a szülőkkal szemben is védelmeznie kell a gyermekek önálló érdekeit. Mivel a védőoltások az érintett egyén és a társadalom többi tagjának egészségét védik, a gyermekeknek érdekük fűződik ahhoz, hogy megkapják az életkorhoz kötött védőoltásokat. Továbbá a gyermekközösségek tagjainak érdekük fűződik ahhoz, hogy a közösség tagjai minél nagyobb számban legyenek immunizáltak” [39/2007. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2007, 464, 493].
- [43] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy az alkotmánybírósági eljárás során nem kérdőjelezhető meg, hogy a védőoltások (köztük az életkorhoz kötött védőoltások) az emberi szervezet fertőző betegségekkel szembeni ellenálló képességének fokozását és a fertőző megbetegedések elterjedésének megelőzését szolgálják. Tehát egyfelől az egyént (a gyermeket) védik a fertőzéstől, másfelől a gyermeket körülvevő kisebb közösséget, valamint az egész társadalmat a járványok megjelenésétől.
- [44] 2. Az Alkotmánybíróság ezt követően az Alaptörvény XVI. cikkével kapcsolatban kialakított alkotmánybírósági gyakorlatot tekintette át.
- [45] Az Alaptörvény XVI. cikke a gyermekek védelmének alkotmányos alapja. A XVI. cikk (1) bekezdése a gyermeknek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát deklarálja, a (2) bekezdése pedig biztosítja a szülők számára a jogot a gyermeküknek adandó nevelés megválasztására.

- [46] Az Alaptörvényhez fűzött indokolás a korábbi alkotmánybírói gyakorlatot is felhasználva fogalmazza meg a XVI. cikkénél, hogy a testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket.
- [47] Az Alkotmánybíróság a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga sérelmének vizsgálata során jelen ügyben is a korábbi alkotmánybírói határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően a 13/2013. (VI. 7.) AB határozatban rögzített szempontok figyelembevételével járt el. Ennek megfelelően a konkrét ügy kapcsán összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket, és megállapította, hogy nincs akadálya a korábbiakban kialakult és idevágó gyakorlat megfelelő alkalmazásának, tekintettel arra, hogy mind a gyermekek jogait, mind a szülők jogait és kötelezettségeit a korábbi Alkotmány az Alaptörvényhez hasonlóan tartalmazta. „A korábbi és a jelenleg hatályos előírás közötti különbség abban áll, hogy az Alkotmány még kifejezetten előírta, hogy a gyermeket a védelem a család, az állam és a társadalom részéről is megilleti, az Alaptörvény azonban a kötelezettek már nem nevezi meg. Ez a szövegmódosulás a rendelkezés értelmezése szempontjából érdemi változást mindazonáltal nem jelent: a védelem és gondoskodás változatlanul a család, az állam és a társadalom kötelessége is – ebben a sorrendben. Ez azt jelenti, hogy a gyermeknek – eddig és ezután is – természetesen és elsősorban [Vö. a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény 18. cikk (1) bekezdése] a családjától (szüleitől) kell megkapnia a szükséges védelmet” {3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [55]}.
- [48] Az Alkotmánybíróság a 14/2014. (V. 13.) AB határozatban rámutatott, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga speciális szerkezetű és többpólusú: jogosultja a gyermek, míg kötelezettje elsődlegesen a család (a szülők), másodlagosan pedig – kiegészítő, illetve bizonyos esetekben pótló jelleggel – az állam. Az államnak – ebben a szerepkörében – a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogát aktív, tevőleges, támogató (nem pusztán passzív) magatartással kell érvényre juttatnia. A család (a szülők) XVI. cikk (1) bekezdésből fakadó kötelezettsége elsősorban a magánszférában, a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges tartás, gondozás, nevelés, oktatás és az ezeket elősegítő családi légkör kialakításának kötelezettségeként értelmezhető. Ezzel szemben az állami kötelezettség a családokon keresztül a gyermekek támogatását, a fejlődésükre károsan ható kockázatvállalásoktól való megóvását, és az önálló, felelős és tájékozott döntéshozatalra történő felkészítés lehetővé tételét jelenti, akár a gyermekek jogainak az Alaptörvénnyel összhangban álló korlátozásának eszközével is.
- [49] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban rámutatott, hogy az állam intézményvédelmi kötelezettsége a legkülönbözőbb állami kötelezettség-teljesítésekben nyilvánul meg. Ezek formája, módja, mértéke az alkotmányi rendelkezésből nem következik {3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [56], 731/B/1995. AB határozat, ABH 1995, 801, 807}. Az Alkotmánybíróság korábban azt is leszögezte, hogy a szóban forgó rendelkezés „a gyermek oldaláról közelítve deklarálja a védelemhez és gondoskodáshoz való jogot, amely jog egyben kötelezettséget keletkeztet a család, a társadalom és az állam oldalán. A kötelezettség alanyainak ezzel kapcsolatos konkrét magatartását, feladatait, a velük szemben megfogalmazott elvárásokat számos törvény és a hozzájuk kapcsolódó végrehajtási szabály-együttes tartalmazza. [...] Az állam oldalán a gyermeki jogok érvényesítése jogi aktivizmust kíván meg, vagyis a jogrendszer alakítása során tekintettel kell lenni a különböző jogágak [...] normatív és intézményes összefüggéseire” [1091/B/1999. AB határozat, ABH 2002, 1081, 1085–1086].
- [50] Az Alkotmánybíróság korábban több alkalommal kifejtette a gyermeket és a szülőt illető jogok viszonyáról, hogy „[a] magánszférában a gondoskodás és védelem joga és kötelessége elsősorban a szülőket illeti. [...] Az állam csak a gyermek fejlődésének súlyos és konkrét sérelme vagy veszélyeztetése esetén avatkozik be – például a szülői felügyelet megszüntetése révén” {3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [34], 21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996, 74, 80}.
- [51] Szülői jogosultság tehát kizárólag a gyermek jogai és a szülőket terhelő kötelezettségek kontextusában értelmezhető {3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [52] 3. Az Alkotmánybíróság röviden áttekintette a gyermekek védelméről szóló jogszabályok, és ezeken belül az ideiglenes hatályú gyermekelhelyezés legfontosabb szabályait.
- [53] A gyermekekről való állami gondoskodás anyagi és eljárási jogi szabályait a Gyvt. tartalmazza. A törvényi meghatározás szerint a gyermekvédelem a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyezte-



tettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a Gyvt.-ben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják [14. § (1)–(2) bekezdés]. A gyermekvédelmi szervek és személyek a törvény alapvető rendelkezése értelmében minden esetben a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el [2. § (1) bekezdés]. A gyermekek védelmének rendszerében az alapellátások, a szakellátások és a hatósági intézkedések a fokoza-

- tosság elve mentén épülnek egymásra.
- [54] A hatósági intézkedések között található ideiglenes hatályú elhelyezésre a Gyvt. 72. § a) pontja értelmében akkor kerül sor, ha a gyermek felügyelet nélkül marad, vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges.
- [55] A Gyvt. 7. § (1) bekezdése értelmében a gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el.
- [56] A Gyvt. 130/A. § (3) bekezdése 2017. január 1. napjától egyéb jelzés hiányában is súlyos veszélyeztető oknak minősíti, ha a gyermeket gondozó szülő, más törvényes képviselő megtagadja az együttműködést az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatóval – háziorvossal, házi gyermekorvossal, védőnővel. A törvény indokolása szerint a rendelkezés hatályba léptetésének oka, hogy a gyámhatósági gyakorlatban gyakran előfordul, hogy az eljárás kezdetén nem bizonyítható a gyermek életét, testi épségét, szellemi fejlődését sértő súlyos veszélyeztetés, mivel a kiskorút gondozó szülők elzárkózása és együttműködésük teljes hiánya miatt nincs semmiféle, az intézkedés alapjául szolgáló bizonyítékként használható adat a kiskorú ellátásáról, vagy annak súlyos hiányosságairól. Indokolt volt ezért annak törvényi szintű szabályozása, hogy ha a szülő a védőnőt vagy a háziorvost, házi gyermekorvost a gyermek elhelyezéséül szolgáló háztartásba nem engedi be, és a velük való együttműködéstől ilyen mértékben elzárkózik, ezen körülmény egyéb, veszélyeztetésre utaló bizonyíték nélkül is alapot szolgálhasson arra, hogy a járási hivatal mint gyámhatóság a hatósági kényszer alkalmazásával szerezhesen információt a gyermek ellátásáról.
- [57] A Gyvt. végrehajtását a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) szabályozza. A Gyer. 82. §-a a fokozatosság érvényesülése érdekében rögzíti, hogy a Gyvt. által meghatározott gyermekvédelmi szervek és személyek, valamint a gyermekjóléti szolgálat akkor kezdeményezi a gyámhivatal hatáskörébe tartozó gyermekvédelmi intézkedést, ha az alapellátás nem vezet eredményre, vagy attól eredmény nem várható. A hivatkozott jogszabályhely azt is szabályozza, hogy a gyámhivatal a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó intézkedést tesz, ha a veszélyeztetettség megszüntetése a szülő együttműködésével nem biztosítható. A szülő nem tekinthető együttműködőnek, ha megfelelő segítség és figyelmeztetés ellenére nem teszi meg a gyermek érdekében szükséges intézkedéseket, illetve nem járul hozzá vagy egyébként akadályozza a gyermek körülményeinek megfelelő gyermekjóléti, illetve más szociális, egészségügyi vagy közoktatási ellátás igénybevételét.
- [58] Az Eütv. 21. § (1a) bekezdése szerint korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen kiskorú esetén a házi-orvosi, házi gyermekorvosi és a védőnői egészségügyi szolgáltatás nem utasítható vissza. Ugyanezen jogszabály 81. § (3) bekezdése értelmében a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról szóló miniszteri rendelet szerinti, 0–18 év közötti szűrővizsgálatok is kötelezőek.
- [59] A kötelező védőoltások visszautasításának lehetőségeiről szintén az Eütv. rendelkezik. Az 58. § alapján a kötelező védőoltás elhalasztására, vagy a védőoltás alóli mentesség megállapítására kizárólag egészségügyi okokból, a kezelőorvos szakvéleménye alapján van lehetőség. Mentésítésre csak abban az esetben van mód, amennyiben a védőoltásban részesítés a beteg egészségi állapota miatt nem lehetséges, vagy a védőoltás a beteg egészségét vagy meglévő betegségét várhatóan károsan befolyásolná, és ezen körülmény változása belátható időn belül nem várható.
- [60] 4. Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy az ideiglenes hatályú elhelyezés mint a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedés célja a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése, illetve megszüntetése. Az ideiglenes hatályú elhelyezés nem korlátozza a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogát, hiszen azt éppen ezen alapjog biztosítása érdekében rendelik el, ekként a XVI. cikk (1) bekezdésének sérelme az ideiglenes hatályú elhelyezés jogszerű elrendelése esetén fogalmilag kizárt. Az állam azonban ezzel az intézkedéssel a szülő XVI. cikk (2) bekezdésben foglalt, a nevelés szabad megválasztásához fűződő jogát ugyanakkor kétségkívül korlátozza, a szülő magánszférájába beavatkozik.

- [61] Az indítványozók azonban nem a korlátozást lehetővé tevő jogszabályokat támadták, hanem a Kúria és a közigazgatási és munkaügyi bíróság azon jogértelmezését, amelyek gyermekük ideiglenes hatályú elhelyezését eredményezték. Az Alkotmánybíróságnak tehát az állami beavatkozás szükségességéről és arányosságáról kellett állást foglalnia.
- [62] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. „Az alapjog-korlátozásnak ez a tesztje mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi, ugyanakkor hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókkal szemben is alkotmányos követelményt fogalmaz meg. E követelményből – az Alaptörvény 28. cikkére is tekintettel – a bíróságoknak az a kötelezettsége adódik, hogy ha olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsák” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [21]}.
- [63] Az Alkotmánybíróság a fentiekkel kapcsolatban hangsúlyozza: hatáskör hiányában nem végezheti el a bizonyítékok újbóli mérlegelését; ez a hatóságok és a rendes bíróságok feladata. Alaptörvényből fakadó feladatának eleget téve az Alkotmánybíróság csupán azt vizsgálta, hogy az indítványozók nevelési jogának korlátozására a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogának biztosítása érdekében szükség volt-e, és amennyiben igen, a korlátozásra az elérni kívánt céllal arányos módon került-e sor.
- [64] Az Alkotmánybíróság fentebb megállapította, hogy a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogának jogosultja a gyermek, míg kötelezettje elsődlegesen a család, másodlagosan pedig az állam. A Gytv. a gyermekek legjobb érdekének védelme érdekében bizonyos esetekben elő is írja az állam tevőleges magatartását. Ha a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges ellátás a szülő beleegyezésével nem biztosítható, és ez a helyzet a gyermek fejlődését veszélyezteti, a gyámhatóság a veszélyeztetettség mértékétől függően a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések valamelyikét megteszi.
- [65] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság álláspontja szerint – miután az eljáró közigazgatási hatóságok és bíróságok egybehangzóan megállapították a gyermek veszélyeztetettségét – az indítványozók neveléshez való jogának korlátozása a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogának érvényesülése érdekében szükséges volt.
- [66] Az Alkotmánybíróság ezt követően azt vizsgálta, hogy a korlátozásra az elérni kívánt céllal arányos módon került-e sor.
- [67] A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére kizárólag testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztető körülmény fennállása esetén van lehetőség. A Gytv. ilyen, súlyos veszélyeztető oknak tekinti azt az esetet, amikor a gyermeket gondozó szülő megtagadja az együttműködést az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatóval. Abban az esetben ugyanis, ha a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai nem rendelkeznek semmifajta információval egy gyermek hollylétéről, az államnak lehetősége sincs adott esetben a gyermek védelme érdekében – a szülő neveléshez való jogát korlátozva – a kötelezett pozícióba lépni.
- [68] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben a gyermek családból történő kiemelésére nem pusztán a kötelező védőoltások elmulasztása miatt került sor. A Kúria kiemelt jelentőséget tulajdonított annak is, hogy az indítványozók a védőoltás beadatásának végrehajtását a gyermek elrejtésével akadályozták, az életkorhoz kötött kötelező szűrővizsgálatokon nem biztosították a gyermek részvételét, továbbá megtagadták az együttműködést az egészségügyi és gyermekvédelmi szervekkel.
- [69] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Kúria és az elsőfokú bíróság döntésének meghozatalakor figyelemmel volt a Gyer. 82. §-ában foglalt fokozatosság követelményére. A Kúria a döntésében kiemelte, hogy a gyermekek családból való kiemelésére kizárólag a törvényben meghatározott okból és indokok alapján, kivételes esetben kerülhet sor. A hatóságok, gyermekvédelmi intézmények feladata a gyermekek védelme érdekében azoknak a körülményeknek az alapos feltárása, illetve a gyermekkel és családjával közvetlenül érintkező személyek jelzése alapján annak megállapítása, hogy a gyermek rászorul-e, illetve egyébként szükséges-e valamilyen intézkedés a gyermek testi, értelmi, érzelmi fejlődése, illetve annak javítása érdekében. Az ítélet rögzíti, az ideiglenes hatályú intézkedés során a Gytv. rendelkezései alapján vizsgálni kell a hatóságnak, hogy a gyermek kiemelésére okot adó körülmények olyan mértékűek-e, melyek indokolják a hatósági beavatkozást, intézkedést. Mindenekelőtt azt, hogy a gyermek testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését veszélyeztető helyzet megállapítható-e.

- [70] A Kúria osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a tekintetben is, hogy a mérlegelési jogkörben hozott közigazgatási határozat kielégíti – a döntés meghozatalakor hatályban lévő – a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 339/B. §-a szerinti szempontokat, a bizonyítékok értékelése kellően megalapozott és logikus érveléssel alapszik. Az elsőfokú bíróság mérlegelte, hogy a szülők elzárkózó magatartása mellett a gyermek veszélyeztetettsége megszüntethető-e, illetve elegendő-e a védelemben vétel vagy indokolt a családból való kiemelés. A szülők elzárkózó magatartása azonban ellehetetlenítette a gyermekvédelmi szervekkel való együttműködést.
- [71] Az Alkotmánybíróság emlékeztet arra is, hogy a Gyámhivatal az elsőfokú döntésében enyhébb intézkedés, a védelemben vétel mellett döntött. Tekintettel azonban arra, hogy az indítványozók a védelemben vétel elrendelését követően is határozottan elutasították az egészségügyi alapellátást nyújtó intézményekkel való együttműködés valamennyi formáját, a Kormányhivatal újabb bizonyítás lefolytatásával, alapos mérlegelést követően döntött az ideiglenes hatályú elhelyezés mellett.
- [72] Az Alkotmánybíróság a 3018/2016. (II. 2.) AB határozatban rámutatott, az „Alaptörvény XVI. cikkében foglalt rendelkezéseket nem lehet egymástól elvonatkoztatva értelmezni, ez pedig azt is jelenti, hogy a szülő neveléshez való joga egyben a gyermekéről való gondoskodás és védelme biztosításának kötelezettségét is magába foglalja. Ezzel szemben ebben az életkorában a gyermeket alaptörvényi kötelezettség nem terheli, tehát a védelemhez és gondoskodáshoz való joga a szülő neveléshez való jogával szemben kiemelt védelemben részesül” [3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [43]].
- [73] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint mind a közigazgatási és munkaügyi bíróság, mind a Kúria mérlegelési körébe vonta ezen alkotmányossági szempontokat, és a mérlegelés nyomán a szakjogi kérdésekben való állásfoglalás alapján, a gyermek legjobb érdekeire tekintettel, arányos módon korlátozta az indítványozók alapjogát. Az eljáró bíróságok az Alaptörvény 28. cikkével összhangban jártak el, amikor a kötelező védőoltás megtagadásán túl az indítványozók elzárkózó, a gyermeket a hatóságok elől elrejtő magatartását is számba vették, majd azok alapján – és figyelemmel az indítványozóknak a védelemben vétel elrendelését követően tanúsított változatlan magatartására – a gyermek családból történő kiemelése mellett döntöttek.
- [74] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján azt állapította meg, hogy az indítványozók neveléshez való jogát az Alaptörvénynek megfelelően korlátozták a támadott bírói döntések, ezért az alkotmányjogi panasznak az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésének alaptörvény-ellenességét állító részét elutasította.
- [75] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor rámutat, hogy a gyermek családból történő kiemelésének célja nem a szülők felügyeleti jogának tartós elvonása, hanem a gyermek jóllétének biztosítása. A gyermek legjobb érdeke azt kívánja meg, hogy lehetőség szerint vérszerinti családjában nevelkedjen. Az ideiglenes hatályú elhelyezés a szülők együttműködése, jogkövető magatartása esetén megszüntethető: a Gyvt. 73 § (1) bekezdés a) pontja értelmében a gyámhatóság az ideiglenes hatályú elhelyezést – függetlenül attól, hogy arra mely beutaló szerv intézkedése alapján kerül sor, és hogy a döntést megfellebbezték-e – annak elrendelésétől számított harminc napon belül megszünteti, ha annak okai nem állnak fenn.
- [76] Összegezve az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Alaptörvény XVI. cikkének (2) bekezdése által a szülők számára a gyermekük nevelésére biztosított joguk a kötelező védőoltások beadásának jogszerű indok nélküli megtagadása esetén korlátozható. Végső esetben a szülőknek a gyermeket súlyosan veszélyeztető, a hatóságokkal való együttműködést megtagadó magatartása esetén a gyermek családból való kiemelése is alkotmányosnak minősülhet. A szülők nevelési jogának elvonása azonban csak ideiglenes lehet, és ez a szülők egészségügyi hatóságokkal együttműködő magatartásuk garantálható helyreállása esetén megszüntetendő.

Budapest, 2019. április 9.

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,*  
az Alkotmánybíróság elnöke

*Dr. Balsai István s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Horváth Attila s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Juhász Imre s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Pokol Béla s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Schanda Balázs s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Stumpf István s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Szabó Marcel s. k.,*  
előadó alkotmánybíró

*Dr. Szalay Péter s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Szívós Mária s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Varga Zs. András s. k.,*  
alkotmánybíró

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó* alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [77] A határozattal egyetértek. A döntés indokolását is elfogadom, ugyanakkor fontosnak tartom megjegyezni a következőket:
- [78] Meggyőződésem, hogy a bírói döntésekkel szembeni alkotmányjogi panasz-eljárásokban az Alkotmánybíróság akkor jár el hatáskörében, ha nem a tételes jogot vizsgálja, hanem az Alaptörvény tartalmát veti össze a bírói jogértelmezéssel. A két megközelítés közötti határvonalat a többségi határozat indokolásában is hivatkozott 3/2015. (II. 2.) AB határozat húzta meg: „Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az alapjog-korlátozásnak ez a tesztje mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi, ugyanakkor hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókkal szemben is alkotmányos követelményt fogalmaz meg. E követelményből – az Alaptörvény 28. cikkére is tekintettel – a bíróságoknak az a kötelezettsége adódik, hogy ha olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsák” (Indokolás [21]). Az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen tehát arra kell fókuszálnia, hogy a bíróság ítéletében értő módon felfigyelt-e az alapjogi összefüggésre, és amikor tartalmat adott a perben alkalmazandó jognak, akkor az értelmezésben felismerhetőek-e az esetleges alapjogi korlátozás alkotmányosságának mérlegelési szempontjai. Az ítéleti döntések normatív alapja ugyanis nem az Alaptörvény, valamint az sem kritérium, hogy a bírók indokolásaikban az alkotmányos dogmatikát – és terminológiát – alkalmazzák. Az ítélet jogi érveléséből azonban a panasz elbírálásakor felismerhetőnek kell lennie az ütköztetett és a korlátozással érintett alapjogoknak, a korlátozás szükségességének, és a bíró által figyelembe vett arányossági szempontoknak.
- [79] Párhuzamos indokolásomban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a jelen határozatban vizsgált kúriai közjogi döntés szép példáját adja a fenti kritériumok teljesítésének.
- [80] A jogvita középpontjában úgy alapjogi oldalról, mint közigazgatási jogi megközelítésben fajsúlyos kérdés állt: gyakorolhatják-e a felperesi szülők gyermekükhöz fűződő legtermészetesebb jogaikat? Másképpen megfogalmazva megvonható-e akár ideiglenesen is a szülő szülői felügyeleti joga akkor, ha meggyőződése szerint a kötelező oltások károsak a gyermek egészségére? És megint másképpen: korlátozható-e a szülő Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésében elismert azon joga, amely szerint maga jogosult megválasztani a gyermekének adandó nevelést?
- [81] A Kúria vizsgált ítéletében igenlő választ adott a fenti kérdésekre. Ugyanakkor indokolása [54]–[56] bekezdéseiben az alkalmazott törvényi szabályok tartalmát a feltárandó és értékelendő körülmények körének meghatározásával úgy adta meg, amely az Alkotmánybíróság számára egyértelművé tette az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdésében elismert alapjog ítéleti korlátozásának szükségességét.
- [82] Emellett a kúriai ítélet indokolásának [58]–[62] bekezdései részletes, közigazgatási jogi megközelítésen alapuló indokolást tartalmaznak a hatósági döntésben rejlő alapjogi korlátozás arányosságát illetően is.
- [83] A kifejtettek értelmében a Kúria úgy járt el a közigazgatási határozat törvényességének vizsgálatára irányuló hatáskörében, hogy a döntésének indokolása alapjogi összefüggésben is könnyedén értelmezhető volt. Ez az a megközelítés, amelyen keresztül az Alaptörvényben rögzített jogok érvényre juthatnak már a bírói jogalkalmazás szintjén is.

Budapest, 2019. április 9.

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,*  
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1089/2018.

